

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 26. junia (ranoletna) 1852.

List 51.

Narodska pesmica iz Poljan od Kupe.

Zapisal kakor čul Marko Kobé.

Tri junaške tuge.

Mèrkla noč na zemljico pala,
Vsim je ljubi mir i pokoj dala,
Samo nije mlademu junaku.
Zavdala mu tri tuge nevolja.
Perva tuga: ljuba mu zbolela;
Druga tuga: hiša mu zgorela;
Tretja tuga: vranac mu ohromel.

Tuga, žalost.

Opomin kmetovavcam.

Kar stari možje pomnijo, ni bilo tistiga malo-pridniga zeliša, ki se vošič ali plošič, glušič, lešič, lušič, soldki, vinarčki, vaškanc, škropotec (grosser Klappertopf, Alectorolophus major, Rhinanthus villosus) imenuje, toliko po senožetih, posebno pa po njivah med redko režjó, kakor ga najdemo letos.

Ni nam treba tega rumeno-cvetečiga, kosmatiga zeliša, ki ima cvetje v podobi kljukic, dalje popisovati, ker je pod gori naštetimi imeni kmetam predobro znano.

Ker pa ima vsako zeliše mnogo sémena, se je bati, da se bo po njivah tako zasejalo, da bo drugo leto silno nadlegovalo žitam in jim škodovalo, ako ga, preden odcvetè in séme dozori, kmetovavci ne dajo izpleti.

Svetjemo tedaj prav živo: naj se iz njiv popolnoma izpuli, kar se v redkih žitih brez škode za žito in v velik dobiček za prihodnje leto lahko storiti da. Trud je majhen, dobiček pa velik!

Izpuljeno zeliše pa naj se ne verže na gnoj, da se morebiti že dozorelo séme ne zaplodi po gnoji na njive. Tudi naj se ne poklada živini, ker je grozno malopridna piča in želodec zrelega semena tudi prebaviti ne more, ki pride po živinskim blatu potem spet v gnoj.

Posuši naj se in potem so žgè; to je nar boljše za tako osatje!

Pravila kmetovavcam zastran barometra in vremenskiga prerokovanja.

Barometer, zrakomér ali vremenik, to je, z živim srebram napolnjena cev, ki vreme (prav za prav težo podnebniga zraka) kaže, se najde skoraj pri vsaki boljši kmetii; pa malo je ljudi, ki se o njem prav znajdejo.

Ob košnji in žetvi je za vsaciga kmetovavca dobro in potrebno, poznati znamenja prihodnje vremenosti, da vé po njih vravnati dela. Koliko pridelka dež zmóči in v nič pride zavolj nevédnosti sprememb, ki se godijo v podnebnim zraku! Ako bi pa to, kar zastran vremena stare skušnje učé, primerjali s tem, kar vremenik kaže, bi mnogo mnogokrat zadéli kakošno bo vreme.

V pričujočim spisu si bomo prizadjali kmetovavcam v poduk in korist sestaviti skušnje na vremeniku, in poslednjič tudi omeniti vremenskiga prerokovanja iz družih kmetovavskih skušinj.

Kdor ima barometer ali vremenik, naj:

1. Pazi, kadar živo srebro v njem pada ali se dviguje, na vsako nar manjši spremembo o tem, da tako zve prihodnje vreme. Na to dobro paziti, je veliko bolji, kakor če se gledale na to: ali vremenik visoko ali nisko stoji. Če živo srebro kviško gré, se vidi zgoraj kakor da bi srebro kapico imelo; če pa pada, je pa ni, marveč se vidi srebro zgoraj vpadeno.

2. Letni čas, veči ali manjši gorkota ali mraz in vlažnost podnebniga zraka, kakor tudi različni vetrovi imajo — pri enacih spremenih vremenika — veliko moč do vremena. Treba je tedaj, da ob enim vse to porajtamo, kadar gledamo na vremenik.

3. Ob 10. uri zjutraj stoji srebro v barometru navadno nar višji, proti eni popoldne srednje, med 4. in 5. uro popoldne nar nižji, kar se tudi pri majhnih spremenih vremenika lahko zapazi.

4. Na vreme, kakor zgoraj na tablici vremenika zapisano stoji: „suho, lepo, spremenljivo, deževno, zlo deževno, viharno“, se ni terdno zanašati, čeravno večidel po zaznamovanim vremenu srebro pada ali se vzdiguje.

5. Važno pa je: ali srebro v barometru hitro pada ali počasno, ali se hitro dviguje ali počasi. Če je srebro hitro kviško šlo, se vreme scer naglo spremeni, pa ni stanovitno; ako pa je počasno kviško šlo, se počasno zvedrí, pa potem tudi stanovitno lepo ostane. Če srebro hitro pade, je poleti to večidel znamenje nevihte ali vetra; ako pa pada počasno, je znamenje, da bo dolgo deževalo.

6. Če vremenik zdaj pada zdaj kviško gré in se tedaj naglo spreminja, je to znamenje nestanovitniga vremena.

7. Visoko stoji vremenik praviloma o lepim vremenu, ob izhodnih in zahodnih vetrovih, o mrazu brez vetra in po viharjih.

8. Nisko stoji vremenik večidel pri tihim vremenu, ko se k dežju napravlja, ob silnih viharjih tudi brez dežja, pri jugu in podsončniku.